

φιλοκαλικά σταχυολογήματα

44

2020.7

...διαβάζω...ακούω...καταγράφω

"ἔδοξε τοίνυν ἡμῖν τὰ ἐκ φιλομαθείας συνενεγκεῖν εὐρήματα" (Κύριλλος Ἀλεξανδρείας)

κλινικό βάπτισμα

Ὅταν ἦμουν νέος, ὑπῆρξα πολύ ἄτακτος, διηγείται κάποιος γέροντας.

Κι ὅταν ἔγινε πόλεμος καί ἀναταραχή, φύγαμε ἀπό τή Παλαιστίνη ἐγώ κι ἄλλοι ἔννια, ἀπό τούς ὁποίους ἕνας μὲν ἦταν φίλεργος κι ἕνας ἄλλος Ἑβραῖος. Ὅταν λοιπόν φτάσαμε στήν ἔρημο, ἀρρώστησε θανάσιμα ὁ Ἑβραῖος καί βρισκόμασταν σέ δύσκολη θέση μὴν ξέροντας τί νά τοῦ κάνουμε.

Ὅμως δέν τόν ἐγκαταλείψαμε, ἀλλά ὅλοι μας, κατὰ τή δύναμή του ὁ καθένας, τόν σηκώναμε. Θέλαμε νά τόν πᾶμε σέ κάποια πόλη ἢ σέ κανένα ἐμπορικό σταθμό, γιά νά μὴν πεθάνει στή ἔρημο. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ νέος, ἀπό τήν ἀσιτία καί τό σφοδρό πυρετό καί τόν ἄμετρο κόπο καί τή δίψα πού προκαλεῖ ὁ καύσωνας, ἐξασθένησε τελείως καί ἐπρόκειτο νά ἀφήσει τή ζωή (πλησίαζε πιά πρὸς τό τέλος κι οὔτε ἄντεχε πιά νά τόν σηκώσουμε), ἀποφασίσαμε μέ πολλά δάκρυα νά τόν ἀφήσουμε στήν ἔρημο καί νά φύγουμε, ἐπειδὴ προβλέπαμε ὅτι κι ἐμεῖς θά βροῦμε τό θάνατο ἀπό τή δίψα.

Μόλις λοιπόν τόν ἀκουμπήσαμε στήν ἄμμο κλαίγοντας καί μᾶς εἶδε ἔτοιμους νά φύγουμε, ἄρχισε νά μᾶς ἐξορκίζει λέγοντας:

— Γιά τό Θεό, τόν ἔμελλοντα κρίναι ζῶντας καί νεκρούς, μή μ' ἀφήσετε νά πεθάνω Ἰουδαῖος, ἀλλά σάν χριστιανός. Κάντε μου λοιπόν ἔλεος καί βαφτίστε με, γιά νά ἐγκαταλείψω κι ἐγώ σάν χριστιανός τή ζωή τούτη καί νά πάω πρὸς τόν Κύριο.

Ἐμεῖς τότε τοῦ λέγαμε:

— Εἰλικρινά, ἀδελφέ, δέν μᾶς ἐπιτρέπεται νά κάνουμε κάτι τέτοιο, ἐπειδὴ εἴμαστε κοσμικοί, γιατί αὐτό τό ἔργο εἶναι

ἀρμοδιότητα τῶν ἐπισκόπων καί τῶν πρεσβυτέρων. Ἄλλ' οὔτε νερά ὑπάρχουν ἐδῶ.

Αὐτός ἐπέμενε νά μᾶς ἐξορκίζει μέ δάκρυα μέ τούς ἴδιους ὄρκους καί νά λέει:

— Μή μέ ἀποστερήσετε ἀπό τήν τόσο σπουδαία δωρεά, χριστιανοί.

Καθώς λοιπόν βρισκόμασταν σέ μεγάλη ἀμηχανία, παρακινήθηκε ἀπό τό Θεό ὁ φίλεργος καί μᾶς λέει:

— Σηκῶστε τον καί γδύστε τον.

Καί μέ πολύ κόπο τόν στήσαμε ὄρθιο καί τόν γδύσαμε. Τότε ὁ φίλεργος γέμισε ἄμμο τά χέρια του καί περίχυσε τρεῖς φορές τό κεφάλι του καί εἶπε:

— Βαπτίζεται ὁ Θεόδωρος εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

Κι ἐμεῖς ἀποκρινόμεσταν τό «ἀμήν» σέ κάθε ὄνομα τῆς ἀγίας καί ὁμοουσίου καί προσκυνητῆς Τριάδος. Καί στό ὄνομα τοῦ Κυρίου, ἀδελφοί, τόσο τόν ἐνδυνάμωσε καί τόν γιάτρεψε ὁ Χριστός, ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὥστε δέν φαινόταν πιά σ' αὐτόν οὔτε ὑπόλειμμα ἀρρώστιας, ἀλλ' ἔτρεχε μπροστά μας μέ ὑγεία καί δύναμη καί πολλή προθυμία στό ὑπόλοιπο τῆς ἐρήμου.

Κι ὅταν φτάσαμε στήν Ἀσκάλωνα, ἀναφέραμε τήν ἱστορία του στό μακάριο καί ἅγιο Διονύσιο, τόν ἐπίσκοπό της καί τό τί συνέβη στόν ἀδελφό στό δρόμο.

Τότε ὁ ὄσιος πράγματι Διονύσιος, ἀφοῦ ἄκουσε αὐτά, ἔμεινε ἐμβρόντητος ἀπό τοῦτο τό παράδοξο θαῦμα. Συγκάλεσε λοιπόν ὅλο τόν κληρο κι ἀναφέρει σ' αὐτόν τήν ὑπόθεση κι ἂν ἄραγε ἔπρεπε νά λογιστεῖ βάπτισμα ἢ ἐπίχυση τῆς ἄμμου ἢ ὄχι.

Κι ἔστειλε τόν ἀδελφό στόν ἅγιο Ἰορδάνη ἐκεῖ νά βαπτιστεῖ. Κι ἐκεῖνο τόν φίλεργο τόν χειροτόνησε διάκονο.¹

Τά παιδιά τῆς ἱστορίας μας τέλεσαν μόνα τους αὐθόρμητα, κάτι πού εἶναι ἐπιτρεπτό ἀπό τήν πράξη καί παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων ἀπό παλαιά ὀριζε γιά τέτοιες περιπτώσεις: «χύσε στό κεφάλι νερό τρεῖς φορές στό ὄνομα τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ ἁγίου Πνεύματος».²

¹ Λειμωνάριο, 176 / Ἄνθη τῆς Ἐρήμου 17, 191-194.

² Διδαχὴ Ἀποστόλων 7,3, ΕΠΕ 1,21.

Ὁ μικρὸς Ἑβραῖος ζωοποιήθηκε τὴν τελευταία στιγμή.³ Ἀντίστοιχα, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἅγιος Ἀττικός ἀναφέρεται ὅτι θεράπευσε ἐπίσης κάποιον βαπτίζοντάς τον.⁴

Σέ περίπτωση ἀνάγκης καθένας μπορεῖ νά τελέσει, ἔστω ἓνα ὑποτυπῶδες (μέ ἄμμο, μέ λίγο ἢ χωρίς νερό, μνημονεύοντας ἴσως κάποια λόγια ἀπό μνήμης τῆς ἀκολουθίας τοῦ βαπτίσματος).

Αὐτό εἶναι τό λεγόμενο 'κλινικό βάπτισμα', ὅταν λ.χ. χάρη ἓνα ἀβάπτιστο νήπιο κινδυνεύει νά πεθάνει ἢ κάποιος ἐνήλικας ἀβάπτιστος. Λέγεται 'κλινικό' ἐπειδὴ συνήθως βρίσκεται κανεῖς στήν 'κλίνη', κατάκοιτος στά τελευταία του ἢ ἀκόμη ἓνας μάρτυρας πρό τοῦ μαρτυρίου, κάποιος πού δέν εἶχε προηγουμένως βαπτιστεῖ (ἂν καί δέν εἶναι γιά τόν μάρτυρα ἀπαραίτητο).

Τό κλινικό βάπτισμα ὅμως δέν ἀντικαθιστᾶ τό κανονικό βάπτισμα τῶν Τριῶν Καταδύσεων. Γι' αὐτό, ἂν ἐπιζήσει κάποιος μετά τό βάπτισμα ἀνάγκης, συμπληρώνεται ἡ ἱεροτελεστία τῆς βαπτίσεως μέ τά ἐλλείποντα. Ἄν ὅμως ἐπιζήσει καί ἀδιαφορήσει γιά τήν ἀναπλήρωση τοῦ βαπτίσματος, δέν ὠφελεῖται, θεωρεῖται ἀβάπτιστος.

Τό βάπτισμα τῆς ἀνάγκης, τό κλινικό βάπτισμα, στήν δύση θεσπίσθηκε ὡς τέλειο βάπτισμα. Ἄμοιρος χάριτος ὅμως παραμένει, δέν λαμβάνει τό Πνεῦμα αὐτός πού δέχεται ἀπό αἰρετικόν ἱερέα ραντισμό ἢ ἐπίχυση ἀντί τοῦ βαπτίσματος⁵ Οἱ ἅγιοι

³ «Πρὶν ὁ ἄνθρωπος φορέσει τό ὄνομα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ εἶναι νεκρός, ἐνῶ ὅταν λάβει τή σφραγίδα, ἀποβάλλει τή νέκρωση καί ξαναβρίσκει τή ζωή». Ἑρμᾶ, Ποιμὴν, Παραβολή 9,16, ΕΠΕ 4, 563.

⁴ Ζωναρᾶ, Ἐπιτομή Ἱστοριῶν 102.13 / Ἐφραίμ Χρονικό 725-730: «ἓναν Ἰουδαῖο παράλυτο, ἀφοῦ τόν κατήχησε καί μέ τίς νοουθεσίες καί παραινήσεις του τόν ἔπεισε καί τόν ἔφερε σέ ἐπίγνωση τοῦ Χριστοῦ, ἀκολούθως τόν ἀξίωσε τοῦ λουτροῦ τοῦ θείου Βαπτίσματος καί τόν ἔβγαλε παραδόξως ὑγιή ἀπό τήν κολυμβήθρα».

⁵ Βαπτίστηκε μέ ραντισμό κάποιος ἐτοιμοθάνατος, ἀναφέρει ὁ ἱστορικός Εὐσέβιος: «Ἐν τούτοις δέν ἔλαβε, ὅταν διέφυγε τήν νόσο, τά ὑπόλοιπα τά ὁποῖα πρέπει νά μεταλαμβάνει κανεῖς κατὰ τόν κανόνα τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς καί τό σφράγισμα ὑπό τοῦ ἐπισκόπου (ἐννοεῖ τό χρίσμα)· κι ἀφοῦ δέν ἔλαβε αὐτά, **πὼς θά ἐλάμβανε τό ἅγιο Πνεῦμα;**» Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἱστορία 6,43,14-15.

Πατέρες αναφέρουν πώς ήταν παλαιά παράδοση τῶν αίρετικῶν ἡ ἀντικατάσταση τοῦ κανονικοῦ βαπτίσματος μέ ραντισμό.⁶

Αὐτό πού τονίζει ἡ Ἐκκλησία εἶναι νά μήν ἀφεθεῖ νά φύγει ἀβάπτιστος κάποιος (ἀνεξαρτήτως ἡλικίας) πού βρίσκεται στά πρόθυρα τοῦ θανάτου καί δέν ὑπάρχει δυνατότητα ἐκείνη τήν ὥρα νά γίνει κανονική βάπτισμα ἀπό κληρικό λειτουργό.

Κάποτε οἱ εἰδωλόλατρες τήν ἐποχή διωγμῶν, μίαν ὁμάδα ὁμοθρήσκων τους, πού πίστεψε στόν Χριστό, τοὺς ἔριξαν δεμένους μέσα σέ μιά μεγάλη δεξαμενή γιά νά πνιγοῦν. Αὐτοί προσευχήθηκαν νά γίνει ἡ δεξαμενή κολυμβήθρα τοῦ βαπτίσματος καί τήν ἴδια ὥρα, ὄντως, τά δεσμά τους λύθηκαν καί οἱ μάρτυρες ἀναδύθηκαν ἀπό τά ὕδατα μέ φαιδρά πρόσωπα καί λαμπρά ἐνδύματα.⁷

Ἄλλους τοὺς ἔριξαν μέσα σέ βαθύ φρέαρ καί τό νερό μέ τήν προσευχή τους ἔγινε βαπτισματικό.⁸

Ἡ ἁγία Θέκλα ἔπεσε μόνη της στό νερό, λέγοντας, «Ἐν τῷ ὀνόματί Σου Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ βαπτίζομαι» - τό ὁποῖο βάπτισμα ἐπισφραγίσθηκε κατόπιν ἀπό τόν Ἀπόστολο Παῦλο.⁹

Στήν περίπτωση τοῦ μάρτυρα Γοβδελαά, ἕνα σύννεφο ἔβρεξε πάνω του (κάτι σάν πυκνό ράντισμα δηλαδή) καί ταυτόχρονα ἀκούσθηκε φωνή, "Δοῦλε τοῦ Θεοῦ Γοβδελαά, **ἰδοῦ ἐδέχθης τό ἅγιον Βάπτισμα**".¹⁰

⁶ Βλ. **Εἰρηναῖος** 1,21,4 / ΒΕΠ 5,139.2-5. **Ἐπιφάνιος**, Πανάριον, Holl, 2, 37.

⁷ *Νέος Συναξαριστής* 9, 305.

⁸ Μαρτύριο Φλώρου & Λαύρου, 5 (18 Αὐγ.) Latysev II, 294: «Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, γενέσθω τὸ ὕδωρ τοῦτο λουτρὸν παλιγγενεσίας καὶ ἀνάπαυσον ἡμᾶς ἐν χώρᾳ ζώντων, ἐν σκηναῖς τῶν ἁγίων σου».

⁹ *Συμεών Μεταφραστής* PG 115, 836-7, 840 C.

¹⁰ *Μέγας Συναξαριστής* Θ' 626.

Ὁ ἅγιος Γαλακτίων βάπτισε ὁ ἴδιος τὴν γυναῖκα του «ἐπειδὴ δὲν εἶχον ἱερέα, ἢ ἐάν ὑπῆρχε τις, διὰ τὸν φόβον ἐκρύπτετο».¹¹

Καλό εἶναι νὰ γνωρίζει καθένας μας πρὶν βρεθεῖ αἴφνης σὲ μιά στιγμή ἀμηχανίας καὶ ἀφεθεῖ μιά ψυχὴ νὰ φύγει ἀβάπτιστη. Ὁ ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, μὲ περισσὴ λεπτομέρεια δίνει ὁδηγίες γιὰ τίς περιπτώσεις ἀνάγκης:

«Καλύτερα, ἀδελφέ μου, νὰ θανατώσης ἑκατὸν ἀνθρώπους βαπτισμένους, παρά νὰ ἀφήσεις ἓνα παιδίον ἀβάπτιστον νὰ ἀποθάνῃ. Καὶ ἂν τύχῃ ἀνάγκη καὶ θέλῃ νὰ ἀποθάνῃ τὸ παιδίον καὶ δὲν ἐπρόφθασεν ὁ παπᾶς νὰ τὸ βαπτίση, ἄς τὸ βαπτίση ὅποιος τύχῃ, ὁ πατέρας, ἡ μητέρα, ἀδελφός, γείτονας καὶ μάλιστα ἡ μαμμὴ. Βάλῃ ἀρκετὸ νερό καὶ λάδι, σταύρωσέ το καὶ βάπτισέ το. Εἰπέ: *Βαπτίζεται ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ... εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.* Καὶ ἂν ζήσῃ, τὸ τελειώνει ὁ παπᾶς. Μὰ ἔτυχε καὶ δὲν ἔχεις νερό; Πάρε τρεῖς φούχτες χῶμα καὶ χύσε το στό κεφάλι του καὶ εἰπέ καθὼς καὶ πρῶτα. Ἔτυχε πάλιν καὶ δὲν ἔχεις καὶ χῶμα; Βάπτισέ το εἰς τὸν ἄερα καὶ εἰπέ ὁμοίως».¹²

Ἐκδότης: Ἀρχιεπίσκοπος Γ.Ο.Χ. Ἀθηνῶν & πάσης Ἑλλάδος Μακάριος
Ἐπικοινωνία: archbishopmakarios@gmail.com

¹¹ *Μέγας Συναξαριστής* 5^{ης} Νοεμβρίου, τόμ. ΙΑ' σελ. 161. Βλ. καὶ *Μαρτυρολόγιο Σινᾶ*, σ. 149.

¹² Μενούνου, *Διδαχὲς Κοσμᾶ Αἰτωλοῦ*, Ἀκρίτας 2002, 111-112.